

Panium - Nimeero Benn bi

Sàppale fukkiéel

Jeff Pippenger

2025-02-25

Ab na ay fan yàgg, danu doon jëm sunu xel ci jaar-jaaru mboolem bu nëbbu ci Daniel 11:40, te ci ay ayu-bés yu mujj yi, Boroom bi waajal na sunu njàqare ci sarax 27:

Te xolub buur yi ñaar, seen xol dinañu jublu ci jëf lu bon, te dinañu wax fen ci benn ndab; waaye du yegg ndam, ndaxte mujj ga dina am ba ci waxtu wi Yàlla dogal. Daniel 11:27.

Ca jëkk, amoon naa xel yu wóorul ci mbir yi—kañ, fan, ak kan mooy toog ca taabal ba, di wax fen ak seen bopp—waaye léegi dañuy saytu laaj yooyu. Ci ay Sabat yu weesu yi, def naa ay njuumte ndank-ndank bi may jëfandikoo ay xët yooyu. Waaye, jaarale ko ci li ma gëm ne mooy ndimbal u dogalu Yàlla, bokk yi ñu tegtal ci sarax 13–15, te ñu misaalal leen ci Caesarea Philippi, tàmbalee feeñ. Doonte ne am na ay mbir yu soxlaaatar yeneen settantal, gëm naa ne Boroom bi jële na loxoom ci sarax yi ngir wone seen tekkiin.

Xam-xam bii dafa leer bu baax ci sama xel ci saa si gannaaw ndaje Zoomu Bésub Noppalu wu mujj ma. Ay juróom-ñaari fan yu jiitu woon, dama yéemu woon ci yëngu-yëngu yu xóot te juboo ci diggante jaar-jaari nettali yi nekk ci aaya 10–15. Bind naa ba noppi yónnee ab bataaxalub tekst ay nit ñu néew ngir melokaan sama xalaat, te laajoon naa ndax mën naa ko condive ci ngoonu Àjjuma. Maa ngiy jéem a teg yoon mbir yi nekk ci biir aaya yooyu, ndaxte daan naa gëm ne am na fi lu xóot lool te am solo lool. Am na ko, waaye du woon li ma njëkk a téggaale. Ci lu mën a doon sama tërëm-tërëm ak sama daanu yi ci weer gu néew ak genn waxtu gu des bi ma ngiy xeex ak pasaj bii, gis naa ci moom njubte gu ma xam ba noppi ci yoonu Yàlla. Boroom bi dafa doon ubbi ab dëgg gu bees, gu am solo lool te bëgg. Bu nit ki feeñee ba mat te ñu teg ko wécc, dëgg gi—gi Gaynde gi nekk ci giiru Yuda ubbil—dafa gën a xóot li ma masoon a dëggoon.

Aayaat juróom ba baat ñeent】

Putin, ni muy buur bëj-gànnar gi, mel ni Ptolemy, kooku di daan ci xareb Ukraine bi, te di matal aaya 11. Ci nettali mboolem jamono, ndam li Ptolemy IV Philopator amoon ci xareb Raphia moo mataloon aaya bii, te doon misaal bu jëkk ngir ndam lu Putin di jege a am. Aaya 5–9 di bind jaar-jaari nettali bu jëmoon, buy jëfandikoo ay leeral yu xëcc ngir won yoonu njiitu baaxakat bi ci atum 1,260 (538–1798). Xëcc yooyu dañu leen settantal ba bari ci lu weesu, moo tax fii dinaa leeral benn màndargay waxu Yàlla bu matal ci aaya 5–9, te baamtuwaale ci jamono ji 538 ba 1798.

Jamono jii tàmbalee ak kóllëre bu nekkoon diggante nguug Ptoleme bu bëj-gànnar ak nguug Seleucid bu bëj-saalum, te dëgërloo nañu ko bi buurub bëj-gànnar joxee doomam ju jigéen ngir séy ak buurub bëj-saalum. Booloo boobu moo ubbi ab diirub juróom-ñaar at, te mu jeexoon bi buurub bëj-gànnar songee bëj-saalum, jàpp buurub bëj-saalum ne ko ñëw Misra, te gannaaw gi buur bi ñu jàppee dee baada mu rot ci kaw fas.

Ab kóllère gi

Duggub bi jóge woon na kaŋu kóllère bu yàqu. Gannaaw ba jamono ju juróom-ñaari at ji tambalee, buur bu bëj-gànnar bi bàyyi jabaram bu njëkk ngir takk jigeen bu buur bu bëj-saalum ba, ngir dëgëral kaŋu kóllère ga. Ci gannaaw loolu, mu dàqal jabar bu bëj-saalum ba, dellu teg jabaram bu njëkk ci boppam. Loolu taxoon jabar ba njëkk rey jabar bu bëj-saalum ba ak ñi mu àndaloon, te loolu merloo waa kër jabar bu bëj-saalum ba ci Misra.

Ak xam-xamu yëgle bu juddu ci waxug Yàlla, juróom-ñaari at yi man nañu leen gis ni ñaari diir yu nekk benn bu ñetti at ak genn-wàll, ni ko misaalal ñetti at ak genn-wàll yi jiitu ak yi topp bant ba, te ñoom ñaar ñépp bokkoon a mel ni ayu-bés bi Kirist dëggal kóllère gi. Ñetti at ak genn-wàll gi itam, xam nañu ko ci juróom-ñaari yooni musiba yi ñu matal ci kaw nguurug bëj-gànnar gu Israayil, daldi tàmbele ci 723 BK ba àgsi ci 1798. Juróom-ñaari yoon yooyu seddoo nañu leen ñaari diir yu benn-war ak juróom-benn-fukk ak juróom-benn-fukk at, te 538 mooy diggante bi. Misal yii ci ne juróom-ñaari bi seddoo nañu ko ñaari diir yu ñetti at ak genn-wàll, du lu xëy rekk; dafa ame jubluwaay.

Ci biirub ayu-bés, Kirist moo dëggal kóllère gi; bant ba dafay tegu ci digg ba, te ci loolu muy wone ne Kirist moo indi waxtaan wi ci boppam diirub ñetti at ak genn-wàll, te gannaaw loolu taalibeyam ñoo indi waxtaan woowu ci menn diir boobu. Ci juróom-ñaari jamono yi jublu ci buurug bëj-gànnar, 538 day xarale jaar-jaar ba muy jamono ju ngëmug xam-xam-xare daan tiital kër-yàlla ga ak mbooloo mi, te gannaaw loolu paapalite daan tiital kër-yàlla ga ak mbooloo mi ci menn diir boobu. Ci misaal yu yonent yi, “juróom-ñaari” ñu koy melale ak ñetti ak genn-wàll, te loolu it ñu koy melale ak ñeent-fukk ak ñaari weer, ñetti fan ak genn-wàll walla at, junni ak juróom-benn teemeer ak juróom-fukk, ñaar-fukk ak juróom, ak “jamono, jamono yu bari ak genn-wàllug jamono.” Ci mbir mi ci boppam, limu yi ñépp man nañu leen jëfandikoo ngir benn genn maana.

Kóllère bi tegtaloon wiiru nguuru Ptolemaic, mi askan yi Ptolemy I (jeneraalu Aleksàndar bu Magg ba) jiite, te moom moo yoroon Misra, ak Imbëer Seleucid, mi askan yi Seleucus I (baneen jeneraalu Aleksàndar la woon) jiite, te moom moo yoroon ñàkk-ñàkk bu bari ci diggante penku ak sowwu Àddina ji, booleek Siri, moo jëfandikoo ngir mujjal xareb Siri bu ñaareel bi ci atum 253 BC. Xare boobu dafa tàmbele juróom-ñaari at yu jiitu booba, ci atum 260 BC. Juróom-ñaari at gannaaw ba ñu dëggal kóllère ga, dañu ko tas ci atum 246 BC. Fukk ak ñeent at, yu ñu séddale ci ñaari jamono yu juróom-ñaari at. Xaaju bi jëkk mooy xare, xaaju bi ñaareel mooy jàmm. Fukk ak ñeent at yooyu tàmbele nañu ak xareb Siri bu ñaareel bi, te mu jeex ak xareb Siri bu ñetteel bi. Melokaanu méngoo gu mel ni gii ci jaar-jaaru nettali gi gëna leer bu fekke ne gis nga ne jaar-jaaru gi dañu ko tegtal ci aayé 5 ba 9 ci saar 11 bi. Kóllère gi ak yamaleem rekk aji ñu bëgg a fésal ci aayé yi ak ci jaar-jaaru bi ko matal.

Lii méngoo ak nguurug paap bi doxoon diggante at 538 ak 1798. Ci jeexital jamono jooju, Napoleon Bonaparte dugg na ci benn kóllère ak Vatikaa. Ndaxte mu wax ne Vatikaa dafa xaŋg tegu gi ñu defoon ci 1797, maanaam Kóllèreg Tolentino, Napoleon yónnee Généraal Berthier ci atum 1798 ngir jàpp baab bi mu nekk kuñu téye. Baab bi dee na ci Franse ci atum 1799. Jamonoju 1,260 at yii ñu leeral na ko bu baax ci ay aaya 31–39.

Jëm kanam aayaat yi 5–9 mengoo ak jëm kanam aayaat yi 31–39, te mu jox ñaari seede ci biir Daniel 11. Ñaari yoon yi ñoo bodd benn melokaan yu wax ci lu jiitu, di feeñal doxalin bi nekk diggante buur bu bëj-gànnar ak buur bu bëj-saalum. Bés bu nekk ci ñaari jamono yii, dañu koy misaalé ak ñetti at ak genn-wàll, te mu jeexee ci ni buur bu bëj-saalum di nott, jàpp buur bu bëj-gànnar, ba noppi yóbbu ko ca suuf su bëj-saalum, fa kanam buur yu bëj-gànnar ñépp ñaar dee. Ci ñaari mbir yi itam, ni kàddu gi waxe, buur bu bëj-saalum delluwaat ak alal ju ñu nangu:

Te itam din na ay yóbbu ay yóbbu leen Misra, ak seen yàlla yi, ak seen kilifa yi, ak seen jumtukaay yu jafe yu xalis ak wurus; te moom dina nekk at yu gën a bari ca buur bu bëj-gànnar ga. Daniel 11:8.

Ci Ptolemy, lii nekkoon lañ ko sàccoon lu jiitu woon ak buur bi dëkk bëtgannar; ci Napoleon, mooy alal u Vatican bi ñu sàcc te yóbbu ko Farās. Ñaari rëdd yi ci seede jii wone ne dee buur bi dëkk bëtgannar ñu ko màndargaalé ak daanu ci kaw fas. Ci Revelation 17, jigéen ji war mala ma mooy tegu Kàtòlik bi:

Noonu xel ma ci spirit bi dem ca màndiñ ma; te gis naa jigéen ju toog ci rab wu xonq, fees ak tur yu yàq Yàlla, te am juróom-ñaaru bopp ak fukki càq. Peeñu 17:3.

Rab wi mu war mooy Mbootaay Xeeti Àddina yi. Peeñu Yowaan 17 dafa wax ne dellu na ci kàttanam gannaaw gaawukaay bu bon bi ci atum 1798. Naka juróom-ñetteel nguur gi, mu delloosi ci nguuram, te loolu dañu ko misaale ci mu war rab wi:

Te jigéen gi nga gis, mooy dëkk bu mag ba, bi di nguuru ci kaw buur yi ci suuf si. Peeñu Yàlla 17:18.

Gàllankoor bu metti bi 1798 dañu ko won lu jiitu ci ay sarax 5–9 bi ba buur bu bëj-gànnaw bi daanu ci kaw fas, ba dee. Ñaari sàrt yii ci Daniel 11 dañuy dox ànd ak ay sarax 41–45. Sàrtu Dibéer bi ci États-Unis, teññee ci sarax 41, mooy tàmbali doxinu mujj gu paap bi ci kaw rab wi—ab jamono ju ñu xamle ci ñaari sàrt yii. Bu Ellen White waxee ne “lu bare ci taarix bi” mu mat ci Daniel 11 “dina amaata,” ay sarax 5–9 ak 31–39 dañuy yamoo ak ay sarax 41–45.

Benn Waxeet rekk ak Ñent-fukk ak Benn bi

Bii ci saar 31 ba ci saar 45, benn rekk mooy saar 40 moo génn ci jamono bu yonent bi wax, bu ñetti fan ak genn-wàll. Moom dafay teewal benn taariix bu xew ci boppam ci biir ñetteelu mujj bu saar yu Daniel 45 yi. Ci saar 16, taariixu Room gu Yàlla-dul jaamu, gu nguur gi yor buur, dafay feeñ jaarale ko ci ñenti kilifa—Pompey, Julius Caesar, Augustus Caesar ak Tiberius Caesar. Ndamu Augustus ci xarebu Actium atum 31 lu jiitu Kirist moo tàmbali nguuru Room gu buur gi, gu 360 at, te loolu matal “jamono” ji ci saar 24:

Dina dugg ci jàmm, xataa ci biir bérab yu gën a naat ci diiwaan ba; te dina def li ay baayam deful woon, mbaa ay maam-baayam itam deful woon; dina sedale ci seen biir alal ju ñu jël, ak yëf yu ñu sàkk, ak qanaam; waaw, dina xalaat pexeem yi ngir fexe ci kaw kër yu dëgër yi, waaye ba ab diir rekk. Daniel 11:24.

Gannaaw Actium, Room defaroon Misra muy gox ci atum 30 ba Kanamu Kirist. Ñetti téeméeri ak juróom-benn-fukk at ginnaaw loolu, ci 330, Constantine toxal woon kër gu magg gi ci nguurug empire bi jële ko Room jëm ko Constantinople. “Waxtu” woowu méngoo na ci yoon wu yaram ak 1,260 at yi nguurug paap bi yoroon, ak 7 at yi ay aaya 5–9 wax.

Li dale 16 baaya, Roomu bu Yàlla xamadi woon te nekkoon nguur gu màgg gi moom ay jaam, moo diñu sang ba ci aaya 30, te boole ci loolu mbootaayu Makkabee yi ak Roomu ak xeetu Almasi bi. Waaye, aaya 16–30 dañuy méngoo ak aaya 31–39 ak 41–45. Noonu nag, ci 30 aaya yu mujj yi ci Daniel 11, benn sàrtu waxu yëgle bu sax a ngi feeñ—guddi rekk aaya 40, fa ñu màndargaal “waxtu mujj gi” ci 1798 ak 1989.

Ci biir yu ndaw ci aaya 2 ak 3—fa mujjug juróom-ñettal ci juróom-ñaar i prezidaan di jàll ngir yor fukk i buur yi yu Mbootaayu Xeeti Aduna bi—aaya yi njëkk ñaar méngoo nañu ak aaya 40, te dañuy tegtal yoonu Dibeer ak soppiku gu jóge ci juróom-benni waxtu ngir dem ci juróom-ñaareel ak juróom-ñetteel nguur yi. Aaya 3 ak 4 méngoo nañu ak aaya 45 ak Daniel 12:1, te dañuy wone yéeg ak réerug nguurug Geres, di niroole ak sampug páp yi ak seen nasaxte ci aaya 41 ba Daniel 12:1. Jigéen ji ak rab wi mu war, ñoom ñépp dañuy mujje ci amul ndimbal, te loolu di tëj tambali ak mujjug Daniel 11, ci biti jaar-jaaru jaarooy aaya 40. Aleksàndar Magne moo di misaalu Mbootaayu Xeeti Aduna bi, muy njaalooki ak ndumbaaju Tir (buuru bëj-gànnar bi dale ci aaya 41 ak lu ci topp), ñoom ñaar ñoo di benn rab wi ak sànni ba.

Aayaat Juróom-Ñett ak Fukk bi

Aayaat 5–9 jeex na ci jamonoy mujj gi ci atum 1798, waaye aaya bi 10 di firndeel 1989. Kon nag, diggante aayaat 9 ak 10—diggante 1798 ak 1989—mooy wàll wi ñu feeñal ci aaya bi 40, te mooy tàmbali jaar-jaaram bu nēbbu. Ngir leeral li: lu ëpp ci bépp aaya ci Daniel 11 dafay xamle nguurug paap bi dale ci 538 ba 1798. Aaya bi 40 dafay jàpp 1798 ba yoonu Dibeer bi ci États-Unis. Aayaat 6–9 dañuy misaal jamonoy paap bi, waaye aaya bi 10 dafay jëkkëral yàqub URSS bi ci 1989. Kon nag, aayaat 11–15 dañuy jàpp diggante 1989 ak yoonu Dibeer bi, ni ñu ko tektale ci aayaat 16, 31, ak 41.

Saar 40 mi ñaar cér lañu koy séddale. Bëj-gànnaw bi jëkk, dale ci 1798 ba 1989, tàmbalee te jeexee ak “waxtu mujj.” Xaaj bu ñaareel bi tàmbalee ci 1989, fa xaaj bu jëkk bi jeexee. Saar yi 1 ak 2 dañuy wone toftalinu president yu tàmbali ci 1989, te lëjoo ak xaaj bu ñaareel bu saar 40. Saar 11 mooy wone tàmbali xareb Ukraine bi ci 2014, fekk saar 12 di fésal àqibatu yi buur bu bëj-saalum bi, mi am ndam, yóbbu ci kaw boppam. Saar 13 jege na mat, waaye fii nuy ràññee ne saar 11 dafa nekk ci xaaj bu ñaareel bu saar 40—gannaaw 1989, waaye bala yoonub Dibeer (saar 41).

Aayaat 13–15 di jëfandikoo ngir ténku Xareb Panium bi ci atum 200 baatug Kirist, moom mooy at mi Room bu xeer béggoon tàmbalee yokk sa dooley ci mbiri nit ñi, te lëkkalook ak xare boobu. Naka la amee lu jiitu bu baax duggu Pompee ca Yerusaleem ci aaya 16, lii di wone firnde gu jaar-jaar ci mbootaay gu tarih ngir xamle ne aaya 41 mooy yoonu Dibeer bi ci Etazini.

Bépp linne bu yégle ak samug matam ci taarixam nekk na ci biir taarixu aaya 40 (1798 ba ba yoonu Dibéer) walla ci diggante aaya 41 ak Daniel 12:1. Ci 45 aaya yi, aaya 1, 2, 7–15, ak 40 — ñoom

ñaar-fukk ak ñaar ci lim bi — jëfe nañu ci waxtu aaya 40 bu ñu leen sampée “línne ci kaw línne.” Aaya 40 dagg na ñaari xaaj ci atum 1989. Aaya 1, 2, ak 10–15 méngoo nañu ak ñaareel xaajam. Aaya 1 ak 2 topp nañu séenu presidents ci taarixu rabu suuf bi, waaye aaya 10–15 wone nañu ñetti xare yu proxy yi buurub bëj-gànnar (kàttanu pap bi) sosol diggante 1989 ak yoonu Dibéeer. Ñetti xare yu proxy yooyu tambalee nañu ak États-Unis, mi aaya 40 tudd ne “wóloore yi, gaal yi ak wari-kaw yi.”

Dinanu wéyal ci article bi ci topp.